

ז.ה.ל.צ.י.ב.

מאמרים מתורת

מרן הבני יששכר זי"ע
וממשיכי דרכו

לקוטי מהרצ"א
על
מגילת אסתר

ימי הפורים ה'תשפ"ד
ירושלים עיה"ק תובב"א

לזכות רפו"ש
הילד ישעי' בן סימא חנה
הילד יצחק אלימלך בן צביה מרים פערל
לרפו"ש בתושח"י

לעילוי נשמת
זקיני מו"ה שמעון בן מו"ה צבי דוב ז"ל
וזו' מרת בלומה בת מו"ה אפרים ע"ה
אמי מרת אידל פעסיל גיצא בת ר' שמעון ע"ה
חותני מו"ה יחיאל גרשון הלוי בן מו"ה ישראל אברהם ז"ל
דודתי מרת חיה זיסל עלקא בת מו"ה שמעון ע"ה
זקיני מו"ה שלמה בן מו"ה צבי אריה ז"ל
זקיני מו"ה ישראל אברהם בן מו"ה יהושע ז"ל
וזו' מרת סאשא רחל בת מו"ה אברהם ע"ה
הרב משה מרדכי מאיר הלוי בן חיים יעקב ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י
ישעי' יצחק פרענקעל
רח' המהר"ם מרוטנבורג 3C
054-846-9863
1-347-588-9392
5374515@gmail.com

עימוד: צהר
02-6286660

לקוטי מהרצ"א

מגילת אסתר

ויהי בימי אחשורוש (אסתר א, א). לא
אמר סתם בשנת שלש
לאחשורוש מלך פרס עשה משתה כעין
שהתחיל ספר דניאל, ואמר ויהי בימי
אחשורוש, משמע שהיה איזה הויה
חדשה בימיו, על זה פתחו חז"ל (מגילה
י, ב) בתלמודא דידן פתיחותיהם מה

היתה ההויה חדשה, וכולם נדרשים
אצלינו בחידושינו (ריח דודאים שם. ועיין
עוד בבני יששכר מאמרי חודש כסלו – טבת
מאמר ד סימן עט):

הוא אחשורוש (שם). פירש"י (שם ד"ה
הוא אחשורוש) על פי דברי חז"ל

אנו מגישים בס"ד לפני ציבור אוהבי תורת רבינו בעל בני יששכר זי"ע לכבוד ימ"י הפורים
אל"ו, את פירושו של רבינו למגילת אסתר. פירוש זה נדפס לראשונה בסוף ספרו לקוטי מהרצ"א,
שהובא לבית הדפוס על ידי הר"ר אברהם ארום ז"ל (פרעמישלא, תרמ"ה), מהכתבי קודש שהיו ברשות
הרה"צ רבי מאיר שפירא זצ"ל, אב"ד ביקאווסק ובעמח"ס אור למאיר (הספר דברים נחמדים והגהות מהרצ"א
על הזוה"ק הובא לבית הדפוס גם כן על ידו). פירושו של רבינו על מגילת אסתר הוא על פרק א' פסוק א'
- ו', וכן כתב רבינו פירוש על התרגום, מפסוק א' - ח'. גם נדפס ג' מאמרים על התרגום בסוף
ספרו ריח דודאים על מסכת מגילה (ג' מאמרים אלו היו חלק מהכת"י של הספר ריח דודאים). להקל על המעיין,
שילבנו את המאמרים על התרגום לפי סדר הפסוקים.

העתקנו את המאמרים אות באות כמו שהם מופיעים בדפוס ראשון (מלבד כמה ר"ת שפתחנו
אותם בכדי להקל על המעיין), וסדרנו אותם כפי הסדר שמופיעים בדפוס ראשון. כל ההדגשות כאל"ה
הם על פי דפוס הנ"ל. כמו כן מה שמופיע בסוגריים מרובעות כאלה [], שהם תיקון או הוספת
מילים, הם כפי דפוס הנ"ל, ונעשה על דעת המעתיק (עיין שם בדברי המביא לבית הדפוס. מלבד הסוגריים
המופיעים בפסוק ז' ואילך, שזה עשינו על דעת עצמינו, בהצגת לשון הכתוב שדברי התרגום מוסבים עליה). אך כל
המראי מקומות, והשוואות מספרי רבינו וכו' בסוגריים עגולות מוקטנות כאלה (), הוכנס על ידינו.
יהי רצון שדברי רבינו ישפיע אור"ה ליהודים, ונזכה לאורו של משיח בב"א.

ב הגמרא שם פותח בלשון: "פתח לה פתחא להאי פרשתא", ורבינו מבאר את לשון הגמרא
בריח דודאים שם (בד"ה ר' יונתן פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא): תדע כשתמצא לשון כזה בדברי
רבתינו בזוהר ובתלמוד ובמדרשים, צריך להתבונן מה הוקשה לו בפרשה עד שהוצרך לבקש לעצמו
פתח שיהיה יכול ליכנס באותה פרשה, כי כל זמן שהיה קשה לו לא היה יכול ליכנס, כדמיון הבית
הנעול שאינו יכול ליכנס עד שיבקש הפתח ויפתח.

(מגילה יא, א) הוא ברשעו וכו', דבאמת קשה מה הנרצה הוא אחשורש, דמשמע שמודיע לנו לסימן דעל ידי זה נדע מי הוא, ואנחנו לא נדע, כי אינו מפורסם לנו במקרא קודם זאת המעשה, על כן פירשו דהכי קאמר הוא [ברשעו] מתחילתו ועד סופו, דאפילו אחר כך כשצוה לתלות את המן וצוה להפוך את האגרות (אסתר ט, א) אשר ישלטו היהודים וכו' [גם כן] היה בעל כרחו, כי היה רשע ושונא מוחלט לישראל, ואף על פי כן המסבב סיבות הכריחו לעשות כל זאת, הנה זה [להגדיל] כח הנס, ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו:

והנה דרשתם ז"ל הוא ברשעו וכו' אין בו רמז במקרא, נראה [לפרש] על דרך שאמרו בפסוק (בראשית ד, ח) [ויאמר קין] אל הבל אחיו ולא פירש מה אמר, ודרשו בו (עיין תרגום יונתן שם. בראשית רבה פרשה כו סימן ו) שאמר לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן:

[והנה] מה בצע לנו [בדרשתם, הרי הקושיא במקומה] עומדת מפני מה לא נאמר בתורה מה אמר, אבל התירוץ הוא דרבותינו ז"ל הכי פירשו לנו [מדלא פורש בתורה] מה אמר על כרחך הכוונה שאמר דברים כאלה שאינם רשאים להאמר בתורה, שעיקר יסודי התורה [כי יש] דין ויש דיין והוא מעניש ומשכיר בזה ובבא, וח"ו בהעלות על לב באופן אחר ח"ו הנה אין מצוה ואין מַצְוָה [על התורה], וזה מחכמת התורה שאמרה ויאמר קין אל הבל אחיו ולא פירשה לנו מה אמר, הוא שאמר דברים אשר לא [ראוי] להאמר בתורה, היינו שאמר לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן:

וזה שפירשו גם כן בכאן, אומרו הוא אחשורש, אי אפשר [לומר הוא] אחשורש המולך וכו', שנתן לנו סימן הוא אחשורש המלך וכו', דאין זה לנו לסימן וכמו שכתבתי לעיל, על כן הוא אחשורש [הוא ענין בפני עצמו] והמלך הוא ענין בפני עצמו, ואם כן הוא

ג בגמרא שם: מתחילתו ועד סופו.

ד וכתב רבינו בריח דודאים שם (ד"ה הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו): הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו. רצה לומר כל מקום שנאמר הוא מורה שלא נשתנה בסופו מתחלתו הן בצדקות הן ברשעות, ומשמיענו בכאן תוקפו של נס, שלא תאמר שהיה בטבע דהיינו ששב מרשעו וניחם על הרעה כמו ששבו אנשי נינוה, העיד הכתוב הוא אחשורש ברשעו מתחילתו ועד סופו היה שונא מוחלט לישראל רק השם יתברך הפר עצת גוים הניא מחשבות עמים ולו נתכנו עלילות.

אחשורש הוא בלא גיזרה שלא פירש, על כן צריך לומר הוא אחשורש, שלא ניתנו [מעשיו] להיכתב בספר, כי הוא ברשעו מתחילתו, שהיה סובר לית דין ולית דיין וכל אשר יחפוץ יעשה בעולם הזה, וע"ד סופ"ו [הגם] שידע שסופו למות, הנה לא האמין בעולם אחרון, רק מות האדם כמות הבהמה:

והנה אלו הדברים מגדילים הנס [כי] אדם כזה אשר שום מורא לא יעלה על ראשו והיה שונא מוחלט לישראל, ואף על פי כן השם יתברך הכריחו וסיכל עצתו (ועיין עוד להלן בד"ה תרגום א"א):

המלך (שם). עיין ברש"י (שם ד"ה המלך) על פי דברי חז"ל (מגילה יא, א) שמלך מעצמו, והנה מה הצורך להשמיענו זאת במגילת הנס, אבל תדע, דהנה רב נחמן בר יצחק (מגילה שם"ה) פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא (תהלים קכד, א) בקום עלינו אדם ולא מלך זה המן (ועיין ברש"י שם ד"ה אדם ולא מלך), ומהו הנרצה ומה הגדלת הנס בזה:

והנה [מבואר] אצלינו במקום אחר באריכות (ריח דודאים שם ד"ה רב נחמן בר יצחק פתח וכו', ועוד) שכל בחינת מלך יש בו ניצוץ מבחינת מלכות שמים^ז, בסוד (תהלים קג, יט) ומלכותו

ה בגמרא שם: רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא (תהלים קכד, א) שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל, לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, אדם ולא מלך.

ו רבינו מדקדק עוד בדרשת רב נחמן בר יצחק בריח דודאים שם, וז"ל: רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא לה"א (כנ"ל) פרשתא מהכא (תהלים קכד, א) לולי י"י וכו' אדם ולא מלך. והנה קשה לו על כללות המגילה, נאמר בטעם שהוקבע לדורות כי המן בן המדתא האגגי צורר כל היהודים חשב על היהודים וכו' ובבואה לפני המלך וכו' (אסתר ט, כד - כה). הנה קשה למה לי לטעם, הרי נאמר באריכות. על כרחך דבא להשמיענו טעם למה דוקא הוקבע נס זה לדורות יותר מכל הניסים, וכמה ניסים נגלים לא הוקבעו לדורות, לזה נתן טעם כי המן וכו', ואנחנו לא נדע מה קאמר הטעם. גם אומרו ובבואה לפני המלך וכו' דמשמע שהוא דבר חדש ששמע המלך, הרי הוא היה במעל הזה.

ז וענין הזה תשכיל ותדע, דהנה בצמצום הראשון כביכול צורך בריאת העולמות היה כדי להקרא מלך, כי אין מלך בלא עם, אם כן היה הצמצום הראשון בבחינת מלכות, והצמצום הוא שורש הדין והיראה כנודע (עץ חיים שער י"ח פ"ה מ"ת), ואותו הצמצום הראשון לצורך בריאת העולמות במחשבה הקדומה היה בשביל ישראל שנקראים ראשית, על כן כל בחינת מלכות יהיה מי שיהיה תפול עליו מורא מישראל, תבין הענין (מתוך לשון רבינו בבני יששכר מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ד סימן עט. וכן הוא בריח דודאים שם).

בכל משלהי, והגם שירצה לעשות כגובה אפו וכרום לבבו נופל עליו לפעמים פחד מבחינת מורא מלכות שמים, על כן כשישראל בני מלכים יתעוררו בתפילתם לשכינת עוזינו אם הבנים, אפילו לא יהיה בידם כל כך, הנה אותו הניצוץ הטמון במלכותא חייבתא מתפעל ועושה בו רושם [יראה] ונופל עליו פחד מבחינת מלכות שמים:

(ושמעתי מכבוד אדמ"ו מו"ה יעקב יצחק זצוק"ל (עיין בדברי

אמת פרשת לך לך ד"ה וכרות עמו, שם מובא יסוד זה בשם הבעש"ט זי"ע) שעל כן הגרנש"י שהוא בחינת מלכות [דסט"א] מלשון ריש גרנותנ"א (בבא בתרא צא,

ב) עמד ופנה (ירושלמי שביעית פ"ו ה"א. ויקרא רבה פרשה יז סימן ו) שנפל עליו פחד מן בני מלכים (ועיין עוד באגרא דכלה פרשת לך לך על הפסוק (בראשית יב, ו) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם. שם פרשת שופטים ד"ה כי החרם תחרימם וכו'. שם פרשת שלח ד"ה וכל העם ראינו בתוכה אנשי מדות) מה שאין כן בקום אדם ולא מלך הנה זה אינו מתפעל [מבחינת] מלכות שמים ומן הבנים בני מלכים, וצריך זכות רב להנצל, והדברים ארוכים אצלינו":

המלך: (שם). נמסר חסר ו' אות חיים כידוע (זוה"ק ח"א יב, ב. שם רמא, ב), דהנה אמרו בגמרא (פסחים פז, ב.

ח הגם שהניצוץ הקדוש תקוע ומשוקע מאד בתוכו, עם כל זה כיון שיש בו איזה ניצוץ ממלכות סוד מורא מלכות (מתוך לשון רבינו בבני יששכר שם).

ט [ו] בקל יוכלו ישראל לבטל גזירתו (אפילו אין בידם זכות כל כך) בהתעורר יראתם מן השם יתברך אזי על ידי זה מתעורר גם כן אותו הניצוץ דמורא מלכות אשר שקוע בתוך מלך ההוא ויפול פחד ומורא על המלך ההוא הגוזר ומתבטלת הגזירה (מתוך לשון רבינו בבני יששכר שם).

י שם כתב רבינו ש"מקובל אצלינו שהז' עממין שהיו בארץ ישראל שצוה השם יתברך להכרית את שמם, הם היו נגד הז' מדות שבקליפה, וקבלתי סדרן והוראות שמויתקן מפה קדוש כבוד אדמו"ר הרב הק' פום ממלל רברבין בוצינא דנהורא כק"ש מו"ה יעקב יצחק הלוי מלובלין זצלה"ה. וכנ"ל, שהגרש"י הוא כנד מלכות שבקליפה, עיין שם.

יא ולהשלמת הענין נעתיק כאן מדברי רבינו בריח דודאים (שם ד"ה רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא וכו'), שעל פי הנ"ל מיישב את דרשת רב נחמן בר יצחק, וז"ל: על כן פתח לנו הפתיחה זאת לולי י"י (ובזה יתורץ גם כן ויה"י בימי וכו') דקשה על זה הפסוק למה חלק לשנים, הוי ליה למימר לולי י"י שהיה לנו בקום עלינו אדם יאמר נא ישראל, על כרחך ב' עניינים הם.

והענין, דכל מלך אפילו מאומות מלך, יש בתוכו בחינת ניצוץ ממדת מלכות מהקדושה

ע"ז י, ב) כשאומות העולם יועצין על שונאי ישראל לאבדם ח"ו [חוששים שיקרא] להם מלכותא קטיעתא, ואין זה כבוד למלכות לאבד אומה, כי המלך מחוייב להעמיד במשפט להחיות עמו [כי] (משלי טז, טו) באור פני מלך חיים, הנה חוששים לכבודם ותופר עצתם בזה, הנה כתיב בכאן המלך, חסר ו' אות החיים, כל כך היה שונא מוחלט לישראל, שלא היה חש לכבודו שיקראו לו מלכותא קטיעתא,

היינו מחסרת החיים, ומחל על כבודו בכדי [לבצע] מעשהו, ואף על פי כן השם יתברך הפיר עצתו, הנה מגדיל תפארת הנס":

המלך: מהד"ו ועד כו"ש (שם). תפס לסימן דוקא אלו הב' מדינות, ובפרט למאן דאמר (מגילה יא, א) הד"ו וכו"ש סמוכים זה לזה, רק שהורה לנו כמו [שמלך] על הד"ו וכו"ש כן מלך

מלכות שמים [וכו'], והוא דברינו ממש, כי בקום עלינו מלך, בקל יותר תפול עליו אימתה ופחד גם ביש רק זכות מועט בישראל, מה שאין כן בקום עלינו אד"ם ולא מלך, שאין בו שום בחינת מורא, יפעול בחוזק, הבן הענין. דהנה האדם בעל בחירה, ובקום עלינו מלך להיות תקוע בתוכו ניצוץ מורא, הנה גם בחירתו תסייע לשוב מאוולתו כי תפול עליו אימה כנ"ל, הנה זכות מועט שביד ישראל תסייע לזה, מה שאין כן בקום עלינו אדם ולא מלך, הנה בחירתו לא תסייע, על כן הישועה בזה יותר לפלא יחשב.

וזה שחלק המשורר ענין ישועתו יתברך לב' חלקים, לולי י"י שהיה לנו יאמר נא ישראל, הוא הענין בקום עלינו מלך שתפול עליו אימת ישראל, עם כל זה לולי י"י שהיה לנו לא היה חוזר בו בבחירתו לבד. והענין הב' יותר נפלא, בקום עלינו אדם ולא מלך, שאין כאן סיוע מבחירה רק לולי י"י שהיה לנו, על כן לא סיים יאמר נא ישראל, כי אין כאן סיוע מפאת אימת ישראל. ועל פי פשוטו גם כן יצדק, כי בקום עלינו מלך חושש שיקראו לו מלכותא קטיעתא כמ"ש בגמרא (ע"ז י, ב), מה שאין כן בקום עלינו אדם. וזהו שנאמר ויהי בימי אחשורוש הויה חדשה נתהווה בימי אחשורוש, נס יותר פלא כי קם עלינו אדם על כן נקבע זה הנס יותר לדורות מכל הניסים. וזהו שנאמר בטעם כי המן בן המדתא האגגי מזרע עמלק, שאין לו שום אימה מישראל בטבע כי ראשית גוים עמלק (במדבר כד, כ) שקם עלינו בראשית בוקרן של ישראל ולא היה לו פחד, וגם הוא המן היה אדם סתם ולא מלך, על כן הוא צורר כל היהודים אומה שלימה ולא חשש שיקראו לו מלכותו קטיעתא, ובבואה לפני המלך היינו כשנסתלק המן מממשלתו והגיע הדבר רק לפני המלך, נפלה עליו אימתם, וזה שעשה השם יתברך להסיר ממשלת המן ויגיע הדבר ויהיה נקרא על שם המלך וחשש הרבה על הדבר כי השם יתברך עורר בתוכו בחינת האימה, הבן הדבר ועת לקצור.

יב ועיין בהערה האחרונה בסופו, ומה שהעתקנו מריח דודאים על דברי הגמרא.

גימטריא אַמ"ש, בכל ענינים התחכמו עלינו, וזה האחרון הכביד (והצילנו השם יתברך) כי הוא קם עלינו בבחינת רויה [שהוא] ממוצע ומכריע בין אש ומים ואם כן בו כח כל אותיות אַמ"ש, והצילנו השם יתברך מידו:

יש בפסוק הראשון הזה נ"ו אתוון, מנין א"ל הוי"ה, שמות החסד והרחמים (עיין זוה"ק ח"ג יא, א – ב), תתבונן בכתבי האריז"ל (פרי עץ חיים שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ו) המן וזרש אשתו וחכמיו היו יונקים מן שמרי הדינים פ"ר דמנצפ"ך, המן מן אותיות מ"ן, וזרש מן אות צ', וחכמיו מאותיות [פ"ך], ובקשו בתוקף הדינים הללו לאבד ח"ו וכו"ס:

והנה' הה' גבורות הללו כשמתחלקים בשוה יגיע לכל אחד מספר נ"ז והוא סוד [חמשה פעמים נ"ז שבויה] נועם (תהלים צ, יז) כידוע (עיין פרי עץ חיים שער השבת פכ"ד):

וכו', והוא לפלא למה תפס דוקא אלו הב', ונראה לרמז על פי מה דר' פנחס"י פתח לה [פתחא] להאי פרשתא (מגילה שם) מהכא (תהלים סו, יב) באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה, באנו באש בימי נבוכדנצר, ובמים בימי פרעה, ותוציאנו לרוי"ה בימי [אחשורוש"], והדברים נדרשים אצלנו בארוכה (ריח דודאים שם ד"ה רבי חנינא בר פפא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא), והנה בספר יצירה (פ"ג מ"ד) שלש אמות אַמ"ש (מן אלף בית) חום נברא מאש קור נברא [ממים] ורוי"ה מרוח, ועיין שם רוח ורויה מן אות א', חום ואש מן אות ש', קור ומים מן אות מ"ט, והנה זה הוא כלל יסודי [העולם] (עיין עץ חיים ש"ה פ"ו. שער גן עדן מאמר אורח צדיקים פתח ה דרך ה. רגל ישרה מערכת אות אל"ף ד"ה אל"ף. שם ד"ה אמות. ועיין עוד בהקדמת רבינו להנהגת האדם), השם יתברך הצילנו מאש וממים, והן היום התחכמו אחשורוש והמן בבחינת רויה והצילנו השם יתברך, לרמז זה מרמז לסיומן מלכותו [הד"ו כו"ש]

יג מימרא זו שייך לר' חנינא בר פפא, עיין בגמרא שם.

יד בגמרא שם: בימי המן.

טו ר"ל, דשלשה אותיות אַמ"ש מכ"ב אותיות התורה הם יסוד ואמות לכל ההויית שמהרכבתם ימצאו העליונים והתחתונים (עיין בפירוש הרמ"ק שם, ובשארי המפרשים שם).

טז ידוע שהה' גבורות הם מסוד אותיות מנצפ"ך (זוה"ק סתרי תורה ח"א קא, א) העולה בגימטריא פ"ר (עץ חיים שי"ח פ"ה). כנ"ל, שאותיות מנצפ"ך מורה על דין, האיר רבינו בזה באגרא דכלה (פרשת וישלח ד"ה נמסר במסורה תרין תרין כתובים וכו'. ועיין בבני יששכר מאמרי ראש חודש מאמר א סימן ה. שם מאמרי

והנה כתיב (תהלים קיח, כז) א"ל הוי"ה
 ויאר לנ"ו שהשם יתברך ממשיך
 לכל נ"ו אות א' מן פלא עליון [ואז
 נעשה] מכל נ"ו נ"ז אל הוי"ה, שמות
 החסד והרחמים, וזהו אל הוי"ה ויאר
 לנ"ו, נמצא נעשה מן פ"ר פר"ה [כנודע
 (פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ח)]. ועיין עוד
 באגרא דפרקא אות שכז. בני יששכר מאמרי
 חודש תשרי מאמר יב סימן ב. שם מאמרי חודש
 כסלו – טבת מאמר ד סימן קו. שם סימן קמג.
 רגל ישרה מערכת אות החי"ת ד"ה חמה),
 ותתבונן בכוונת ענין קריאת הימים
 האלה פורים על שם הפור:

ומעתה תבין אשר הפסוק הראשון
 [שבמגילה הנאמרה] ברוח
 הקודש יש בה נ"ז אתון מנין אל
 הוי"ה, ברוך הפועל ישועות:

והנה ביומי אחשוורוש הוא אחשוורוש
 דביומוהי במילת עבודת וכו',
 (תרגום שם):

בא לתרץ אומרו ויהי בימי וכו' ולא
 התחיל כפשוטו בשנת שלש
 למלך אחשוורוש, וגם אומרו הוא
 אחשוורוש, משמע אותו אחשוורוש

חודש תמוז - אב מאמר ג סימן י' שלכן נותנים אותם בסוף התיבה, להורות על הצמצום והדין. וכשישראל
 עושין רצונו של מקום אזי על ידי הה' חסדים (בחינת דכורא) מתמתקים הה' גבורות מנצפ"ך (מתוך
 לשון רבינו בבני יששכר מאמרי תמוז - אב שם).

והנה מבואר בפרי עץ חיים שם, דשורש המן הרשע בא מן הקליפות, ואות ה' שלו מורה
 על הה' גבורות, ואותיות מ"ן מורה על ב' אותיות הראשונים דמנצפ"ך, שהם הקשין ביותר. וזרש
 אשתו ינק מאות י', והיא היתה בת ז' של הטומאה, בחינת מלכות, והיא כנגד הדין של ע' שנה
 בפרוטרוט בסוד מוסיף גורע, וז' פעמים ע' עולה כמנין ר"ש, וזהו סוד של שמה. ושורש חכמיו
 הם באותיות האחרונות - פ"ך, שהיו תחלה אוהביו עוזרים ומחזיקים לרשעו, וכשהתחילו להמתיק
 בסוד ימין י"י רוממה, נקראו חכמיו, עיין שם (ובטעם הדבר, שאותיות פ"ך מורים ביותר על מדת חכמ"ה, עיין
 בבני יששכר מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ד סימן לז, ובהג"ה שם).

יז ר"ל, דכנ"ל דאותיות מנצפ"ך המורים על הדין, עולה ה' פעמים נ"ו, שהוא כמנין פ"ר, ועלינו
 להמתיק את הדין, והוא על ידי שמוסיפים עליו את האות א' (עיין בני יששכר מאמרי חודש אלול מאמר
 ב סימן י'). וענין הוספות האות א', מבאר רבינו שהוא ענין לכלול מאחדות אלופו של עולם, וכלשון
 רבינו (מאמרי ראש חודש מאמר א סימן ו): "רק אחד נוסף לכלול אחדות אלופו של עולם בכל הנהגה,
 לרגעים יבחן את נבראיו לנהגם בחדס", והיינו כשמוסיפין אחד על כל מנין נ"ו, שעולה נ"ז, וה' פעמים
 נ"ז עולה פר"ה, ואז נמתקין הדינים.

והוא הנרמז ברמז הנ"ל, אשר פסוק זה עולה נ"ז אתון, המורה על ה' פעמים א"ל הוי"ה,
 שהם שמות החסד והרחמים, ועל ידי זה מעוררין המתקת דיני הה' גבורות על ידי שמות הנ"ל.

הידוע מהותו במקום אחר (כנ"ל בד"ה ויהי בימי אחשורוש):

וז"ש להיות דידוע דנתבטל בנין בית המקדש בזמן מלכי פרס כמבואר בעזרא, ואמר בכאן הו"א אחשורוש"ש, שם זה המלך מורה על זה שחשו ומיהרו ישראל את הבנין קודם הקץ והיתה יגיעתם לריק ונתרוששו, ושמו מורה על זה לשון חש"ו ולשון רו"ש, וז"ש הוא אחשורוש"ש הוא אשר בימיו נתרוששו החשים את הקץ, ועל כן התחיל ויה"י, וי היה בימי אחשורוש שנתבטל בימיו בנין בית המקדש:

תרגום א"א, והוה ביומא אחשורוש הוא אחשורוש דביומוהי במילת עבדת בית אלהא רבא והות במילא עד שנת תרתין לדריוש בגין עימתא דושת חייבתא וכו' (תרגום שם). הנה איני יודע האיך רמז זה בפסוק. ונ"ל דהוקשה לו אומרו הוא אחשורוש דהנראה דנתן סימן הוא אחשורוש המולך מהודו וכו', ואילו היה ידוע לנו שהיו ב' אחשורוש, והיה ידוע לנו שאחד מהם היה מולך מהודו וכו', ואנחנו לא שמענו בשום מקום מזה אחשורוש שמלך מהודו וכו',

ואחר כך מאי הוא הסימן. על כן פירש הדבר הוא אחשורוש בפני עצמו, וגם המול"ך הוא ענין בפני עצמו. והנה לפי זה יאמר הוא אחשורוש הידוע שנכתב בעזרא (ו, ד) שכתבו בימיו שטנה, ולא פירש הכתוב לזה להיות הדבר הזה אינו לכבוד ולתפארת כמו שלא פירש הכתוב (בראשית ד, ח) ויאמר קין אל הבל אחיו, לא פירש מה אמר וממילא נבין שאמר דבר שלא ניתן לכתוב, וכמו שפירשו רז"ל (עיין תרגום יונתן שם. בראשית רבה פרשה כו סימן ו) שאמר לית דין וכו', כמו כן אומרו הוא אחשורוש שעשה דבר הידוע לך אשר לא ניתן לכתוב במגילה, שנתקומם על גזירת השם יתברך שנתן פקידה לישראל בימי כורש והוא התחכם על הדבר (ועיין לעיל ד"ה הוא אחשורוש).

וירצה עוד, שהימים שביטל הוא הבנין, היה כמנין הו"א היינו י"ב שנים, דוק בגמרא (מגילה יא, ב) ותשכח"י:

בגין עימתא דושת"י וכו' (תרגום שם). תירץ בזה, דלפי הנ"ל למה הקדים ורמז הפסוק כי הוא אחשורוש אשר ביטל בנין בית המקדש, הלא אין

בית המקדש שהוא כביכול בית מלבוש לשכינה אשר שם שוכנת, ואם כן ביטלה המלבוש כביכול, על כן נגזר עליה שתיהרג ערומה^ט:

שם ועל דלא שבקת למיבני ית בית מיקדשא איתגזר עלה לאיתקטלא ערמילתא ואוף איהו על דציית לעימא איתקצרא יומוהי ואתפליג מלכותיה (תרגום שם):

הנה שוב דרש ויהי בימי אחשורוש, רצ"ל וי היה לימ"י אחשורוש, שנתקצרו ימיו, הוא אחשורוש המלך וכו' שוב דרש הו"א אחשורו"ש, דמשמע הוא הידוע, וגם אומרו המולך, ולמה לא אמר אשר מלך (המול"ך משמע בהווה, מול"ך עוד) לזה דרשו וי היה בימ"י אחשורוש, שנתקצרו ימיו:

ואמר הוא אחשורוש, הוא למעט, הוא דוקא היה לו העונש הזה, לאפוקי היא בעלת העצה היא היתה לה עונש אחר, ובשביל כן אמר המול"ך לשון המלכה ועצה, רצ"ל שקיבל העצה, הגם שאין מקרא יוצא מידי פשוטו לשון מלכות, עם כל זה רמז לדבר הזה:

זה מן הצורך לסיפור הנס, אך הוא דמן הצורך לידע מה חטאה ושתי שנגזר עליה שתהרג הגם שהשם יתברך הקדים זה כדי שתבא אסתר ותציל את ישראל עם כל זה ושתי מה חטאה, על כן אמר (על פי הושע יד, י) משפטי י"י ישרים כי הוא אחשורוש שביטל הבנין והיה הדבר בעצת ושתי שהיתה בת בנו של הרשע שהחריב את הבית, וכד משלמין בנייא למחטי בתר אבותיהן השם יתברך משלם עון אבות אל חיק בניהם (עיין סנהדרין כז, ב), ואם כן ישרים דרכי י"י:

שם בנין עימטא דושת ברתיה דאויל מרודך (תרגום שם). כך דרכו של המתרגם לדרוש כמה עניינים הכל במשמעות הפסוק כי הן המה דברי אלקים חיים ומתחלקים לכל האופנים, נ"ל דדרש ר"ת ו"הי ב"ימי א"חשורוש ה"וא א"חשורוש ה"מלך מ"הדו ר"ת ו"שתי ב"ת א"ויל מ"רודך ה"יא ה"סיתה א"ותו:

ועל דלא שבקת למיבני בית מקדשא איתגזר עלה לאיתקטלא ערמילתא (תרגום שם). רצה לומר כי ישרים דרכי י"י מדה כנגד מדה היא ביטלה בנין

ואתפלג מלכותיה (תרגום שם). דרש גם כן מתיבת המלך מחדש, וליכא למימר שעד היום היה הדיוט וכהיום הומלך מחדש דמה משמיענו, ודאי מעת שנולד לא היה מלך עד שהמליכוהו, וגם אומרו ויהי בימי אחשוורוש, משמע גם קודם לזה נתייחס לו הזמן שהיה מלך בעולם כי לא יצדק לייחס הזמן אל הדיוט, לזה דרש לגריעותא, שמקודם נתייחס כל הזמן אליו שהיה מלך על כל העולם, ואחר כך היה מולך מחדש רק על קב"ז מדינות, ומדמשיענו שיעור המדינות וסכומם הלא כבר אמר מהדור ועד כוש, על כן להשמיענו דהוא בזכות אסתר (עיין ילקוט שמעוני פרשת חיי שרה רמז קב):

תוספתא חמשה כתיב בהון ויהי וכו' מכן אתה למד בולהון דכתיב ויהי בימי לישנא דוי וחוה מן יומא עלמא וכו' בד הוה עקן אתיין וכו' עד לא ימללון אנא אשמע (תרגום שם):

איני יודע למה הביא זה בכאן, וגם דבריו סותרין זה את זה דתחילה קאמר דהוו מצלן ועני יתהון, והביא לראיה (ישעיה סה, כד) מרם יקראו וכו':

ונ"ל דבא לתרץ למה כזאת כל מקום שיהיה איזה צרה נאמר ויהי בימ"י (עיין מגילה י, ב), דבשלמא לישנא דויה"י יצדק ו"י היה, אבל ויה"י בלבד אינו מוכרח (כמבואר בגמרא (מגילה שם²)) רק ויהי בימ"י ולמה כזאת:

לזה קאמר דבאמת כשח"ו הצרה באת כבר השם יתברך מכין הישועה טרם יקראו, ולא עינה מלבו (על פי איכה ג, לג), ואם כן הצרה אינה רק תחת הזמן על כן רשום בכתב אמת ויה"י בימ"י, היינו בימים תחת הזמן הוא ו"י עד שיקראו אל י"י ויענם ממצר, מה שאין כן למעלה מן הזמן הוכן הישועה טרם יקראו ודוק:

בימים הח"ם (אסתר א, ב). צריכין לדעת מה בעי באומרו בימים ההם, ידוע מה שאמר מרן האריז"ל (פרי עץ חיים שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ה) שבגלות הנה היה הזעיר אנפין בבחינת שינה כביכול, דהיינו רק בבחינת ו' קצוות ולא בהרמת ראש במוחין:

והנה בהגיע זמן בנין בית שני היה התעוררות [לשיעור] קומת הקודש, והנה היה עצת המן לאחשוורוש להחטיא את ישראל בסעודתו של אותו

כ בגמרא שם מבואר דכל ויה"י איכא הכי ואיכא הכי. וברייח דודאים (שם ד"ה ויהי בימי אחשוורוש), מבאר רבינו איך ויה"י מורה לפעמים על דין ולפעמים על חסד, עיין שם.

שנים] קתני הם, [והרמ"ע הביאן בספר עשרה מאמרות (מאמר חיקור דין ח"א פ"ג)] ודרש להו כמין חומר, ואמר דהתנא דווקנא הוא, בכל דבר שצריך להיות לו [קיום, תנא הם] כגון ד' ראשי שנים הם, מה שאין כן ד' אבות נזיקין אין צורך לתת להם קיום לא תנא הם:

ולפי זה תתבונן בכאן בימים הה"ם שהגיע זמן ועונה של הימים דהיינו הקצוות שיהיה להם הויה וקיום בשיעור קומה בקבלת המוחין דגדלות [שיבנה] בית המקדש, אז הוה מה דהוה בעצת המן הנחש מענין שנהנו מסעודה כאשר יסופר, ועל ידי זה נתחייבו שונאיהם של ישראל [ונגזר] הגזירה, עשו ישראל תשובה ונבנה

רשע בכדי שישאר [הזעיר אנפין בבחינת] שינה ולא יבנה בית המקדש, וכבר [ידעת] כי הקצוות נקראים ימי"ם (עיין זהר הרקיע ה, ב. מאורי אור אות היו"ד ד"ה ימים ראשונים. רגל ישרה מערכת אות היו"ד ד"ה ימים ראשונים. שם מערכת האות מ"ם ד"ה מקצה השמים^{כא}):

ועוד אקדים לך מה שכתב התוס' בתחילת מסכת ראש השנה (ב, א ד"ה ארבעה ראשי שנים הן) [אינו בראש השנה כי אם בתחילת מסכת בבא קמא (ב, א ד"ה ארבעה אבות נזיקין^{כב}). המביא לבית הדפוס], ארבעה [ראשי שנים ה"ם], אית דוכתא דתני ה"ם ואית דוכתא דלא תני ה"ם כגון ארבעה אבות נזיקין ולא תנא הם [וארבעה ראשי

כא ר"ל, דהנה ידוע שה' ספירות מרומזין בתוך ד' אותיות שם הוי"ה, על דרך זה: אות י' שבשם הוא כנגד ספירת חכמ"ה, אות ה' שבשם הוא כנגד ספירת בינ"ה, ושנים אלו הם כנגד המוחין. אות ו' שבשם הוא כנגד ספירת ת"ת, והם חג"ת נה"י, והמה נקראים הו' קצוות (כנגד ששה קצוות העולם, עיין עץ חיים ש"ה פ"ה), ואות ה' אחרונה שבשם הוא כנגד ספירת מלכות (עיין תיקוני זוהר סח, ב).

והנה כשהשם שלם ומאוחד, משפיע המוחין אל הו' קצוות, ועל ידי יחוד זה, מפרנסין למדת מלכות, ואז יש לנו יחוד וקומה שלימה של ה' ספירות - לתקן עולם במלכות שד"י. אך כשיש פירוד בין הדבקים, דהיינו שיש פירוד בין אותיות י"ה לאותיות ו"ה שבשם, ולכן אין המוחין משפיעין אל שארי המדות, אין ההשפעה בריבוי יתירה, אלא הוא במצב של "שינה", דהיינו הסתלקות המוחין, והוא הנקראת בפי המקובלים "זעיר אנפין", כי אין ההשפעה אלא בו' קצוות, שהם נקראים ימי"ם כנ"ל (עיין ברגל ישרה הנ"ל).

וזהו שקטרג המן הרשע ברשעתו (אסתר ג, ח) ישנו עם אחד מפוזר ומפורד, וארז"ל (עיין מגילה יג, ב. אסתר רבה פרשה ז סימן יב) על ישנו, שאמר המן, אלהיהם ישן הוא, פירש ישן הוא המלך שלהם שהוא זעיר אנפין כנ"ל. ורצה לבטל את בנין בית המקדש השני, היות שאלהיהם ישן ח"ו (עיין כל זה בפרי עץ חיים שם).

כב דיוק זה מתוספות מובא הן בריש מסכת ראש השנה והן בריש מסכת בבא קמא, עיין שם.

בית המקדש והופר עצת הרשעים, ואין חכמה ואין תבונה (על פי משלי כא, ל), וקיים מאמרו שוכן [עד (ירמיה כט, י) כפי] מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם:

[ולפי הנ"ל] מה מתוק לחיך מאמרם ז"ל (מגילה יא, ב) שדרשו (אסתר שם) כשבת המלך אחשורש, דרשו כשב"ת לאחר שנתיישב"ה דעתו שחשב מנין [הה"ם], אמר שוב ודאי ח"ו לא יהיה תקומה לשונאיהם של ישראל:

על כסא מלכותו (שם). המנחת ש"י הביא בשם המדרש (אסתר רבה פרשה א סימן יב) מלכת"ו כתיב קרי ביה מלאכת"ו:

הנה בכל הספרים כתיב מלכות"ו מלא, ואפשר לפרש כוונת המדרש לדרוש מלאכת"ו דרך דרש מדלא כתיב ממלכת"ו כמ"ש בתורה (דברים יז, יח) והיה כשבתו על כסא [ממלכת"ו], ודרש לה לשון מלאכה על מלאכת הכסא אשר עשה מעין דוגמא של שלמה:

והתרגום נראה דדרש לה מן תיבות [אש"ר] בשוש"ן (אסתר שם)

הביר"ה דכתב דעבד"ו ליה ארדיכילין בשושן בירנתא:

והנה מהראוי להתבונן מאי נפקא לן מזה שעשה כסא [לעצמו] דוגמת כסא שלמה:

ונראה על פי הדברים הנ"ל (בדיבור הקודם), דהנה בשלמה כשנבנה בית המקדש נשלם בקביעות שיעור קומת הקדושה, כתיב ביה בשלמה (דברי הימים א כט, כג) וישב שלמה על כסא י"י ונכפפה שיעור קומת הסט"א:

והן היום שקרבו הימים לבנין בית שני הנה זאת היתה עצתם להכשיל את ישראל בסעודה, ואחשורש מנה חשבונות וחשב אשר שוב ח"ו אין תקנה, הנה גם הוא רצה לעשות באופן כזה להבדיל ועשה כסא לעצמו מעין דוגמת וכו' בכדי לבנות [קומת] כח המרכבה הטמאה, ואחר כך עשה הסעודה להכשיל, והפועל ישועות סיכל עצתם, ועצת י"י לעולם תעמוד:

[יש] בפסוק הזה י"א תיבות, לרמז מה שכתבתי לעיל (בדיבור הקודם) שרצה להגביר כח המרכבה טמאה:

כג ועיין בריח דודאים (יב, א ואילך), שמבאר רבינו באריכות איך שהמלך אחשורוש כיוון ברשעתו, שכל סעודתו היה מכוון כנגד בית המדקש וכליו, עיין שם. ועיין עוד להלן (פסוק ז) בד"ה והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים.

והנה בקדושה עשר ולא תשע עשר ולא [י"א] (ספר יצירה פ"א מ"ד) אבל בסט"א הוא י"א בסוד י"א סממני הקטרת (עץ חיים שער י"א פ"י. ועיין עוד בבני יששכר מאמרי חודש אדר מאמר ה סימן יג. אגרא דכלה פרשת לך לך ויאמר אליו אני ה'י". קונטרס טעמי המצוות לרבינו מצוה ט):

ובבר ידעת כל המוסיף גורע (סנהדרין כט, א), והוא ענין אשר השם יתברך [הפיר] עצתם ונתלה המן עם עשרה בניו י"א, והכניע השם יתברך כח המרכבה טמאה לפני ישראל, על כן בעינן למיכתב אי"ש [ואת] עשרת הבנים בי"א שורות אריח על גבי אריח, שלא יהיה תקומה למפלתן (מגילה טז, ב):

יש בפסוק הזה מ"ז אתוון כמנין התיבות שישנם בתורה בפרשת זכור את אשר עשה לך עמלק, ויש בזה סוד, ויראתי וכו':

ביומא האינן כד בעא מלכא אחשורוש למיתב על כורסיא מלכותא דשלמה דאשתבא על ידוהי וכו' אחתיה לעילם וכו' ועבדו אוחרן ארע מיניה וכו' דעבדו ליה ארדכלין בשושן בירנתא (תרגום שם):

דייק כל זה, דהנה כל הפסוק איני יודע מה קאמר, דהנה על כרחך מלך שהומלך תיכף יושב על כסא מלכותו, והנה משמע לפי זה בימים ההם תיכף כשבת המלך על כסא מלכותו היה איזה דבר ולא פירש מה היה, ואם הכוונה על הפסוק שנאמר אחר כך שעשה משתה הלא זה היה בשנת שלש, וגם מה משמיענו שישב על כסא מלכותו, וגם אומרו כשב"ת ולא אמר ישב המלך על וכו', וגם אומרו אשר בשושן הבירה הוא מיותר:

לזה פירש שמרמז הפסוק שהיה הענין על כסא שלמה, שהיו הכל תאבים אליו, ומחשב כל המלכים שלקחוהו זה מזה וחמשה הם"י, וזה שנרמז בימים הה"ם, ה' ה"ם, וגם כשבת בכ"ף הדמיון

כד וז"ל רבינו שם: והנה זה לעומת זה עשה אלקים, כמו שיש עשר ספירות בקדושה כן בס"א, ובקדושה הוא עשר ולא אחד עשר, פירוש שאין לחשוב אור אין סוף ב"ה המאיר בהם, כי אי אפשר לכנותו בשם ענין והבן כי יראתי בפצותי פי, מה שאין כן בסט"א קא מחשבינן אחד עשר כל המוסיף גורע, והוא סוד הביטול שלהם בי"א סממני הקטרת ועשתי עשרה יריעות עזים, כי גם הפנימיות יוחשב לאחד, והוא כנגד המן ועשרת בניו, וכנגדן י"א ארורים בתורה, והבן.

כה כמבואר בתרגום שם.

ועם הוא כח שר שלהם (עיין ריח דודאים י, ב ד"ה רבי יונתן פתח וכו'. אגרא דפרקא אות רעא. אגרא דכלה פרשת שופטים ד"ה והיה כקרבכם וכו'), הנה תראה כשאיזה אומה היא במעלה, לשונה מכובד בעולם, הנה קראם לשרים בלשונם [פרתמי"ם] להורות שהיתה מלכות פרס אז בתכלית הגדלות בעולם עד שקראו לכל אדם חשוב בלשון שקוראים הפרסיים פרתמי"ם:

ויש לפרש שקראו בלשון פרסי לשרים פרתמי"ם, על דרך שנקרא בתורה הנהר הגדול על שם שהוא מחובר [לארץ ישראל (עיין בראשית ב, יד. רש"י שם ד"ה הוא פרת), על כן קראו] הפרסיים לכל מי שמחובר להם פרתמי"ם מלשון פר"ת, כי היו הפרסיים אז בתכלית המעלה והגדלות:

בשתא וכו' אית דאמרי דמרדין עלוהי **אפרכיא** וכו' (תרגום שם), דרש למלכ"ו, מחדש, שמרדו עליו וכבשינון ומלך מחדש:

ואית דאמר יומא דאידיא הוה ליה וכו' (תרגום שם). הוא יום גינוסאי, לפעמים המנהג ביום לידתו עושין בכל שנה משתה ולפעמים ביום שנתמנה למלך, וכאן נראה יום שנתמנה כי למלכ"ו כתיב:

דמיון השבת, שלא ישבו על כסא שלמה ממש רק בדומה לו שעשאו האומנין, וז"ש אשר בשושן הבירה, שעשו לו האומנין בשושן הבירה שלא היה יכול לישב על כסא שלמה ממש:

חיל פר"ם ומד"י (אסתר א, ג). עשה הסעודה לפרם ומדי, כבר ידעת שהם תרין זרועות דסט"א (לקוטי תורה פרשת כי תצא), ורצה להגביר כל כח הסט"א כמ"ש (דניאל ב, לב) ודרעוהי די כסף, שפתר דניאל החלום על כח מלכות מדי ופרם שהם בסוד הזרועות [דסט"א], ועשה להגביר [כח] הסט"א, ואף על פי כן השם יתברך בלבד עצתם ובלבל את משתיהם בהריגת ושתי ואין ב' ידים מוכיחות כלום:

הפרתמים (שם). פירש"י (שם ד"ה הפרתמים) שלטונים בלשון פרס, אפשר לומר על פי מה שאכתוב לך לקמן אי"ה (בפסוק ד ד"ה את עשר וכו' ואת יקר תפארת וכו') עשרו של מלך פרס על כי כורש מצא הרבה [זהב] אצל נהר פרת ששה מאות ושמנים תיבות מליאות זהב ואבנים טובות מנין פר"ת, [וכמו שתירגם] המתרגם לקמן (בפסוק ד), לזכר זה נקראו כל השרים השלטונים העשירים פרתמי"ם לשון פר"ת, וכתבו התיבה הזאת בלשון [פרס כי לשון] כל עם

ובולחנו קטיר תגי בראשיהון (תרגום שם).
 דרש ושר"י המדינות (דהרי
 כבר נאמר לכל שריו ועבדיו) להורות
 שצוה לבא כולם בשררותם, כמו שכל
 אחד במדינה שהוא מושל בה הוא
 בכתר מלכות, מה שאין כן בבואו לפני
 המלך הגדול המושל עליו מסיר כתרו
 להורות הכנעתו לפניו, לזה אמר ושרי
 המדינות, שהיו בשררותם, כעין
 שדרשו רבותינו ז"ל (יומא מג, א. זבחים
 יח, א"י) הבה"ן כמוני כשהוא לבוש
 בבגדי כהונה:

רצ"ל שרי ישראל שהם שרי המדינות
 שכולם ניזונים בעבור ישראל (עיין
 בראשית רבה פרשה יב סימן ט. אגרא דכלה
 פרשת לך לך ביאורי תרגום אונקלוס פי"ב
 פ"ג), הם היו לפניו אבל לא היו
 שמחים כמבואר:

בהראתו (אסתר א, ד). חסר ו' אות חיים
 (זוה"ק ח"א יב, ב. שם רמא, ב),
 כי על ידי הראיה שולט עין הרע,
 ואמרו (בכא מציעא קז, ב) צ"ט בעין הרע:

והו' סמוכין ליה על גנוי מילתא ואכלין
 וחדריין קדם מלכא (תרגום שם).
 כבר הודעתך שדרך המתרגם לדרוש
 כמה ענינים ברמיזה הפסוק:

והנה דרש עוד, ושרי המדינות לפניו,
 שהיו מסובין אצלו ממש על
 מטות משי ואוכלין ושותין בשמחה
 כדרך [שיושבין בביתם] ולא לפני מלך
 גדול שמסיבתו באימה, וזהו ושרי
 המדינות לפניו, שנהגו לפניו מנהג
 שררות [כמנהגו בביתו] ובמדינתו:

ומן רברבני ישראל הו' תמן וכו' (תרגום
 שם). עוד דרש מן ושרי המדינות,

את עשר וכו' ואת יקר תפארת וכו'
 (שם). בתרגום אחזי להון ית עתריה
 די ישתאר בידוי מן כורש מדאה ואוף
 כורש אשכח ההוא עתרא בצדאותיה
 דבבל חפר בספר פרת ואשכח תמן
 שית מאה ותמנן אחמיתין דנחשא מליין
 דהב טב יוהרין ובורלין וסנדלכין
 ובההוא עתריא וכו', נראה דדרש
 תפאר"ת אותיות א"ת פר"ת, ודרש
 בשתים, היינו שמצא האוצרות [בגבול]
 פר"ת וגם תיבות מנין פר"ת:

ונאמר זה בנבואת ישעיה על כורש
 (ישעיה מה, ג) ונתתי לך אוצרות
 חשך ומטמוני מסתרים למען י"י
 הקורא בשמך אלקי ישראל:

הנה משמיענו בזאת המגילה אשר
השם יתברך נתן לכורש
מטמוניות עשר בכדי שידע [שי"י]
נקרא אלקי ישראל, והנה הרשע הזה
בבוא האוצרות לידו נתגאה בהם
וחשב מחשבות על ישראל עם קודש
[והפיר י"י] את מעשיו, ובא השטן
וריקד ביניהם:

שמונים ומאת יום (שם). מן הצורך
להבין, לו יהיה מעשה
שהיה כך היה, מה הנרצה להשמיענו
זאת במגילה:

אבל נ"ל דהנה הקטרוג [היה על]
שהשתחו לצלם (מגילה יב, א):

והנה אמרו בגמרא (מגילה שם) וכי
משוא פנים יש בדבר, אמרו

על זה הם לא עשו אלא לפנים וכו',
הנה בסעודתו של אותו רשע שכל
מגמתו היה לקטרג בזאת על ישראל
ולהזכיר עונם בכדי שישארו ח"ו וכו',
הנה המגיד מראשית אחרית פעל ועשה
והכניס בלבו לעשות ימי סעודתו מנין
פני"ם, ונזכר לפני הבית דין של מעלה
הם לא עשו אלא לפני"ם, [והנה]
ראיתי בדברי הרב מהר"ם חאגיז (אלה
המצות מצוה תקמג), שעל כן נהגו (עיין
רמ"א או"ח סימן תרצו ס"ח) להתחפש בימי
הפורים ולשנות הפני"ם על דרך הם
לא עשו אלא לפני"ם, [ותבין על פי]
דברינו הנ"ל שעל כן נהגו לעשות כן
בשעת הסעודה, ודי בזה (ועיין עוד בבני
יששכר מאמרי חודש אדר מאמר ט סימן א"ב):

ויש לרמז דלבעבור זה שמוני"ם מלא
להורות לשון [מילוי] המנין

כז וברית דודאים (שם ד"ה אמרו לו וכי משא פנים יש בדבר): עוד י"ל דעל עון הסעודה יש ללמד
שעשו לפנים, דהרי משמיענו שעשה הסעודה שמונים ומאת יום ואח"כ עשה סעודה לכל העם
הנמצאים, ולמה משמיענו זאת. אך הוא שהשם יתברך סיבב שתהיה סעודה כמנין פני"ם כדי שיהיה
לזכרון לפניו שאין זה כי אם לפנים, אז תירץ להם רבי שמעון בן יוחאי שגם שם לא עשו אלא
לפנים, וזה שפירש רש"י (שם ד"ה הם עשו) מיראה דמבואר כבר שגזר נבוכדנצר כל מי שלא ישתחוה
ישליכוהו לכבשן האש, ובזה תתבונן למה סידרו הדרשה הזאת בכאן מנין ובמלאות הימים האלה
מנין פני"ם, על כן נאמר ובמלאות, לא פחות ולא יותר, דהא לפי האמת שבשושן ודאי נהנו, ויקשה
עליהם וכי משא פנים יש בדבר וכו', אך התירוצ' גם עליהם הם לא עשו אלא לפנים כמ"ש בכתוב
ובמלאות דייקא נ"ל.

כח עיין בבני יששכר שם, שמביא רבינו את דברי המהר"ם חאגיז הנ"ל. וממשיך שם בסימן ב
לבאר עוד את פנימיות הענין של שינוי המלבושים בזמן השמחה של יום הפורים, עיין שם.

והמפקד היה מאת היוצר כל שיהיה
נזכר לישראל לטובה אותו המנין:

ובתר דאכלי ושתיאו ואתפנקו (תרגום
שם). אפשר דרש בהראת"ו, ולא
אמר כפשוטו ויראם את עושר, על
כרחק לדרוש ב' הראתו, היינו ראיית
האוצרות היה הדבר הב', אחר האכילה
היתה הראיה:

די ישתאר בידיה מן כורש מראה (תרגום
שם). דרש עושר כבוד מלכותו עושר
מלכותו הוי ליה למימר, מהו כבו"ד,
היינו מה דנשאר אצלו מן כבו"ד
מלכותו היינו מהשתלשלות זרע
המלוכה, אחמתא דמלכא הנשאר מדור
לדור כמנהג המלכים:

ואוף כורש אשכח ההוא עתרא
בצדאותיה דבבל (תרגום שם).
רצ"ל כאשר החריב ובזז את בבל, דרש
מתיבת יק"ר שהוא לשון ארמי
שמדברין בו בני בבל, נשמע מזה
שירש כל הכבוד הזה מבבל:

חפר בספר פרת (תרגום שם). דרש
תיבת תפאר"ת אתוון א"ת
פר"ת, היינו הטפל לפרת היינו הספר
והגבול של פרת:

ואשכח תמן שית מאה ותמנין וכו'
(תרגום שם). דרש פעם שנית
תיבת תפאר"ת א"ת פר"ת בגימטריא
שי"ת מאה ותמנין:

אחמיתין דנחש"א (תרגום שם). שוב
דרש פעם שלישית, הואיל
ואפיק ליה כלשון תפארת מורה שהיו
האוצרות בתיבות נחש"ת, כי כס"ף
הוא בחינת חסד (עיין מאורי אור אות הכ"ף
ד"ה כסף) זהב בחינת גבורה (שם מערכת
אות הו"י"ן ד"ה זהב) נחש"ת בחינת
תפאר"ת (שם מערכת אות הנו"ן ד"ה נחשת):

מליין דהב מב וכו' (תרגום שם). דרש
מתיבת גדולת"ו דברים
הגדולים הנמצאים בחשיבות אצל
המלכים הגדולים:

ובההוא עתריה תקף יקריה יומין
סניאין (תרגום שם). שוב דרש
גדולת"ו מלא שנתחזק בכבודו במילואו
ימים רבים:

ומשתיא לרברבנוהי מאה וכו' (תרגום
שם). דלכאורה ימ"ם רבי"ם
שפת יתר, אך ימ"ם רבי"ם קאי על
התחזקות גדולתו ועושרו, ושמונים
ומאת יום קאי על המשתה:

ובמלואת הימים האלה (אסתר א, ה). לפי דברינו הנ"ל (בד"ה שמונים ומאת יום) יתכן שפיר דהנה בז' ימים הללו האחרונים עשה משה להיהודים אשר בשושן כדברי המתרגם (שם^ט), ומאת השם יתברך היתה נסיבה שלא הזמין ליהודים עד מלאת ק"פ יום [שנפסק אז] בבית דין של מעלה הם לא עשו אלא לפני"ם, דאלו ח"ו היו נהנים מסעודתו של אותו רשע קודם שנפסק כן בבית דין של מעלה, היה נצבר ח"ו חטא על חטא, על כן **ובמלוא"ת מלא ו' אות חיים** (זוה"ק ח"א יב, ב. שם רמא, ב), שעל ידי מילוי הימים הללו, ועל ידי אותו הזכירה ניצלו ממות לחיים:

עשה המלך (שם). סתם, שמאת השם יתברך היתה נסיבה שנדחת הסעודה הזאת עד מלאת כנ"ל (בדיבור הקודם):

בחצר גנת ביתן המלך (שם). מה בצע בהשמיענו זאת במגלה:

ונ"ל דהנה המתרגם כתב ברם מרדכי צדיקיא וסיעתיה לא הוו תמן, ונראה שמרומז זה במקרא בחצר גינת ביתן המלך, גנת ביתן המלך נקראים חבורת הצדיקים, כדכתיב (ישעיה ה, ז) כרם י"י צבאות בית ישראל, ומרומז בחצר גנת ביתן המלך, היינו הכרם של המלך מלכי המלכים היינו חבורת הצדיקים [היה] בחצר ולא רצו להיות פנימה ליהנות מן הסעודה:

ובאשלמות וכו' עבד מלכא לכל עמא בית ישראל (תרגום שם). דרש מתיבתא לב"ל העם ולא אמר להע"ם, ובפרט שסיים למגדול ועד קטן הנה הכל בכלל ותיבתא לכ"ל למה לי, על כן דרש לכ"ל הע"ם היינו ישראל הכוללים כל העמים שהם כלל העולם שבשבילים נברא העולם (ועיין בבני יששכר מאמרי השבתות מאמר א סימן יב, ועוד):

דאשתכחו חייביא (תרגום שם). דרש הנמצאים, דהוי ליה למימר לכל העם אשר בשושן, על כן דרש הנמצאי"ם כמו מציא"ה שהוא

כט וז"ל התרגום שם: ובאשלמות יומי משתיא האלין, עבד מלכא לכל עמא בית ישראל דאשתכחו חיביא בשושן בירנתא דאתמניאו עם ערלאין דידי ארעא למן רבא ועד זעירא משתיא שבעא יומין בדרת גנתא גואה דמלכא [וכו'].

דבר חדש, כך אלקים עשה את האדם
ישר (קהלת ז, כט) ובהעוותו לדרכי
עבירה הוא כמו מציאה מחדש^ל:

דאתמניאו עם ערלאין דיירי ארעא
(תרגום שם). דרש עוד
תיבת הנמצאים בשושן הבירה, רצ"ל
שנמצאו עם העם הרב אשר בשושן
הבירה, היינו עם הגוים הערלים:

בחצר גנתא גואה דמלכא (תרגום שם).
דרש בית"ן לשון פנימית לשון
בי"ת הפנימי:

דהוית ניצבא אילנין עבדין פירין
ובוסמנין כבישן עד פלוגתהון

דחב מב ושליומו באשלמות אבן מבא
ומטללין עלויהון וכו' (תרגום שם):

נ"ל דדרש בחצר גינת ביתן, דהוא לשון
חצר גינת בי"ת, והאיך יצדקו
שלשתן בשטח ומקום אחד, על כן
דרש דהיו אילנות פירות ובשמים
יקרים כמהראוי לגינת המלך (דרש
לה מתיבת המלך) ועד חציין היו
האילנות מחופים בזהב ואבנים טובות
כמו שהוא הסדר והדרך בחצרות
המלכים, והיו מחופים ועשויים למעלה
הענפים כתקרה כמו שהוא בבית:

ברם מרדכי צדיקא וסייעתיה לא הוה
תמן (תרגום שם). דרש שוב בחצר
גנת ביתן המלך, היינו הצדיקים שהם
הגן והבית כביכול של מלכו של עולם,

ל נראה שכוונת רבינו הוא לדברי הרב הגדול בעל גור אריה (נצח ישראל פרק יא) שרבינו הרבה להביאו, על הא דקיימו וקבלו חז"ל (קידושין לט, ב) דבישראל מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרף למעשה ובגוים מחשבה רעה מצטרפת למעשה ובזכויות הוא בהיפך, וקשה וכי משא פנים יש בדבר, וכתב הוא ז"ל, דהנה ישראל עצם שלהם הוא טוב (כי הם כביכול עמוסים מני בטן משורש המרכבה הקדושה), ואומות העולם שרשם ועצמיותם הוא רעה (ממרכבה הטמאה), על כן כשמחשב ישראל איזה דבר טוב ולא גמרו במעשה בפועל אנו סהדי מה שלא גמור הוא מחמת איזה מניעה, דכיון שהעצם הוא טוב חפץ בטוב.

וכשמחשב ישראל איזה דבר רע ח"ו הנה דבר זה אין לו בעצם רק במקרה כעין שוגג כי המקרה אינו עצם, על כן לא יוחשב לו לעון עד כי יגמור מעשהו ח"ו, וגם זה אין לו בעצם רק במקרה כעין שוגג, רק אף על פי כן כיון שגמור מעשהו יקבל עונשו, (ובאומות העולם תוכל להתבונן ההיפך).

ולפי הנ"ל, אם חטא ישראל, הוא רק אצלו במקרה, לכן הרי הוא כמוצא מציאה, דבר חדש שאינו רגיל להיות אצלו בדרך כלל.

כי הצדיקים הם מרכבתו של מקום (בראשית רבה פרשה מז סימן ו) על כן נקראים בית המלך, ששם משכן המלך, וגם הם גן המלך על דרך (שיר השירים ה, א) באתי לגני אחותי כלה:

והכוונה לפי זה בחצר (היו) גינת ביתן המלך, אותן האנשים שהם גנת הביתן של המלך, הם היו בחצר ולא נכנסו אל המשתה:

חור וכו' (אסתר א, ו). בפרטיות הפסוק אין פנאי לדרוש מה הכוונה להשמיענו זאת במגילה, ובכללות נאמר דהיתה מחשבת הצר שיהנו מסעודתו בתענוגי י"ג גוונים כי י"ג מינים נזכרים בפסוק, בכדי שעל ידי זה לא ישפע עליהם י"ג מדות של רחמים [אשר] הם בהבטחה לנו בהזכיר ישראל את המדות הללו אינם חוזרות ריקם (ראש השנה יז, ב. ועיין עוד בבני יששכר מאמרי חודש אדר מאמר ב דרוש ו):

ומן אילנא לאילנא הוו פריסן וכו' (תרגום שם). נ"ל דלמד מטעם המפסיק תכף אחר תיבת חור, בין חור

לכרפס [דמות] אילן להורות דהחור היה אחוז באילן:

[והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים] (אסתר א, ז) ופקיד וכו' במאני דהבא דבית מקדשא ומאנייא אוחרנייתא וכו' הוו מחלפין דמותיהון וכו' (תרגום שם):

קשה ליה דהוי ליה למימר בקיצור והשקות בכלי זהב כלים שונים, על כן פירש והשקות בכלי זהב היינו כלי בית המקדש, (וזה שתמצא והשקו"ת בכל"י זה"ב סופי תיבות ב"ת) וכלים (אחרים) מכלים (הללו) שונים, נשתנה צורתן א:

[ויין מלכות רב כיד המלך (שם) והא שתן חמר עסיסי דיאי למישתיה מלכא] (תרגום שם). דרש מתיבת ויין מלכו"ת ולא אמר סתם ויין רב או על כל פנים ויין המלך [מאי] ויין מלכות היינו יין כזה שאינן שותים בשום פעם הדיוטים רק המלכים ונקרא בשם העצם יי"ן מלכו"ת:

לא ועיין עוד בריח דודאים (יב, א ואילך), שמבאר רבינו באריכות איך שהמלך אחשוורוש כיוון ברשעתו, שכל סעודתו היה מכוון כנגד בית המדקש וכליו, עיין שם. ועיין לעיל (פסוק ב) בד"ה על כסא מלכותו.

[ברצון איש ואיש (אסתר א, ח)] ברעות
נברא בר ישראל וברעות וכו'
(תרגום שם), דרש כרצון איש ואיש, ולא
אמר כרצון כל איש:

שהוא ישן עם המלכה, וכוונתה היתה
לזנות על כן עשתה [המשתה] במקום
הזה, כי יתפעלו על ידי הרהורי המקום
הזה (ועיין עוד מגילה יב, א. ריח דודאים שם
ד"ה שניהן לדבר עבירה נתכוונו):

[גם] ושתי המלכה עשתה משתה נשים
בית המלכות אשר למלך
אחשורוש (אסתר א, ט) אתר קימן בית
דמוך (תרגום שם). מקום שהיה ישן
המלך עם המלכה, דרש מתיבתא ש"ר
למלך אחשורוש דמיותר כיון דקאמר
בית [המלכות], על כן להורות בית
המלכות המיוחד למלך לבדו מקום

(ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיבנה
בית המקדש במהרה בימינו ואז יהפוך
אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם
המיוחד (זכריה יד, ט) והיה י"י למלך על
כל הארץ ביום ההוא יהיה י"י אחד
ושמו אחד^{לב})

לב קטע זה מופיע בסוף ספר ריח דודאים, לאחר ג' מאמרים הנ"ל על התרגום, וראינו לנכון
לקבוע מקומו כאן.